కలల సౌరభం

చికాగో ఓహరె అంతర్జాతీయ విమానాశ్రయంలో ఎయిర్ ఇండియా విమానం దిగబోతోంది. సీట్ బెల్టుల్ని సక్రమంగా తగిలించుకుని భద్రంగా కూర్చోమని విజ్ఞప్తి చేస్తున్న కోమలమైన స్వరాన్ని వినగానే ప్రయాణీకులు సుదీర్ఘ ప్రయాణం ముగింపుకు వస్తున్నందుకు హాయిగా నిట్టూర్చారు. కొద్దిసేపట్లో కూతురు సుధను నాలుగు సంవత్సరాల తరువాత చూడబోతున్నాననే సంతోషం సన్నజాజి పరిమళంలా వసుధ హృదయాన్ని అలుముకుంది.

అమెరికా వచ్చి స్థిరపడిన తన అక్కచెల్లెళ్ళ, అన్నదమ్ముల పిల్లలు, తమ బంధువులు, స్నేహితులు, తెలిసినవాళ్ళ పిల్లలు గుర్తుకువచ్చారు. గత ఇరవై ఏళ్ళలో కుటుంబాలకు కుటుంబాలే తరలివచ్చి అమెరికాలో స్థిరపడడం, ముఖ్యంగా కంప్యూటర్ బూమ్‌లో మెరుగైన ఉపాధి అవకాశాలకోసం, సౌఖ్యవంతమైన జీవితంకోసం అమెరికా వీసాలకు ఎగబడడం కళ్ళముందు కదిలింది. తనలాంటి వాళ్ళను బాధించే విషయం ఉన్నత విద్యను అభ్యసిస్తున్న అత్యధిక యువతీయువకుల చూపు అమెరికా పైనే ఉండడం, తమ కలల స్వర్గంలో పాదం మోపడంలో సఫలం కాని ఆశోపహతులు భారతదేశాన్ని తిట్టుకుంటూ గడపటం, తమ దేశంపెట్టిన పెట్టుబడితో ఎదిగిన మానవ వనరు అమెరికా లాభాలకు ఇంధనమవడం. ఈ పరిణామం అనివార్యమా?!

అమెరికాలో ఉద్యోగాలు చేస్తున్న పిల్లల కారణంగా తనకు తెలిసిన కుటుంబాలలో వచ్చిన ఆర్థిక, సామాజిక ఎదుగుదల, జీవనశైలిలో, కుటుంబ సభ్యుల మధ్య సంబంధాలలో వచ్చిన మార్పులు గుర్తుకొచ్చాయి. పదిహేను, పదహారేళ్ళ క్రితం పెదనాన్న కొడుకు కేశవన్నయ్య, వదిన అమెరికాలో ఉద్యోగం చేస్తున్న ఇద్దరుకొడుకులు, కోడళ్ళ ఉద్యోగాల గురించి, వాళ్ళ కార్లు, ఇళ్ళు, ఇళ్ళల్లోని రకరకాల వైభవచిహ్నాల గురించి ఎంతో గొప్పగా వర్ణించి చెప్పేవారు. రెండు,మూడు సంవత్సరాలకొకసారి కొడుకులు పంపిన విమానం టికెట్‌తో అమెరికా వెళ్ళొచ్చి ప్రపంచాన్ని జయించిన విజేతల్లాగా గర్వంగా అక్కడి విశేషాల్ని చెప్పేవారు. కానీ... ఐదారు సంవత్సరాల నుండి, వయసు మీద పడుతున్నకొద్దీ వారి ముఖాల్లో కళ తగ్గిపోసాగింది. వారిలో మునుపటి ఆనందం, గర్వం స్థానంలో దిగులు, భయం, అభద్రత ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. ఇన్నేళ్ళుగా తామిద్దరూ, ఇద్దరు కొడుకులు, ఇదే ప్రపంచంగా ఇతరులెవరితోనూ పెద్దగా సంబంధాలు లేకుండా బతికినవాళ్ళు, ఇప్పుడు కొడుకులు అమెరికాలో, అక్కడ ఇమిడి జీవించలేని తామిక్కడ, ఇక్కడేమైనా అవసరమయితే, తమకేదన్నా అయితే ఎవరు దిక్కు అనే నిస్పృహ, దిగులు వాళ్ళ మాటల్లో ఉన్నాయి.

ఈ పరిణామాలకు అతీతంగా బతకడం కష్టమని కొద్దికాలంలోనే తనకూ అర్థమయింది. తన కూతురు సుధ, అల్లుడు ప్రశాంత్ అమెరికాలో ఉద్యోగాలు వెతుక్కుని తమ ప్రయాణం గురించి చెప్పినప్పుడు, తమ అభ్యంతరాల్ని కొట్టిపారేస్తూ తాము దేశాన్ని విడిచి వెళ్ళడాన్ని సమర్థించుకునేందుకు ప్రశాంత్ ముందుకు తెచ్చిన బలమైన వాదాన్ని తను, తన భర్త కలిసి అడ్డుకుని ఆపలేకపోయారు. నాలుగు రోజులు కూడా కూతురిని చూడకుండా బతకలేని తను నాలుగు సంవత్సరాలుగా సుధ ఎడబాటును ఎలా సహించగలుగుతోందో తనకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది. ఈ నెలాఖర్లో పుట్టబోతున్న మనవరాలి పుణ్యమా అని ఈ దేశం వచ్చి కూతుర్ని చూడబోతోంది. కూతుళ్ల, కోడళ్ళ పురుళ్ళు పోయడానికి వచ్చే అనేక వందలమంది భారతీయ స్త్రీలలో తనూ ఒకతి అయి అమెరికాలో కాలిడబోతోంది.

"ఆంటీ! మా అడ్రస్, ఫోన్ నంబర్స్ ఇవి. మీరు ఇండియాకు తిరిగి వెళ్ళేలోగా మా ఇంటికి తప్పకుండా రావాలి" విమానం ఆగాక సీట్‌బెల్ట్స్‌ని విప్పుతున్న చప్పుడుతో ఆలోచనలలో నుండి బయటపడిన వసుధ ప్రీతి అందించిన కాగితాన్ని తీసుకుంది.

"మీ సహాయం లేకపోతే నేనేమైపోయేదాన్నో ! థ్యాంక్యూ ఆంటీ! థాంక్యూ సోమచ్ !" ప్రీతి వంక చూస్తూ చిన్ని చిన్ని సహాయాలు, ధైర్యాన్నిచ్చే నాలుగు మంచి మాటలు అపరిచితులైన తమ మధ్య ఎంత ఆత్మీయ బంధాన్ని నెలకొల్పాయి అనుకుంది వసుధ. హైదరాబాద్ నుండి తనతో ప్రయాణించిన ప్రీతి బొంబాయిలో విమానం దిగేసరికి సలసలలాడుతున్న కూతురి శరీరాన్ని తాకి కంగారుపడి బిక్క మొగమేసింది. ఒంటరిగా పసిబిడ్డతో బయల్దేరినందుకు తనను తాను నిందించుకుంటున్న ప్రీతిని ఓదార్చి, గగ్గోలుపెట్టి ఏడుస్తున్న బిడ్డను సముదాయించి, మందు తాగించి, పాలు పట్టింది. విమానంలోనూ, లండన్ హీత్రూ విమానాశ్రయంలో ఆగినప్పుడు ప్రీతితోపాటు వుండి సహాయపడింది. ప్రీతి పదే పదే కృతజ్ఞతలు చెప్తూంటే తను కాకపోతే మరొకరు, ఎవరో ఒకరు సహాయపడేవారు. అసలు ఒకరికొకరు ఆ మాత్రం సహాయకపడకపోతే ఎలా! అపరిచితులు ఒకరినొకరు పలకరించడం, ఒకరితో ఒకరు చొరవతీసుకుని మాట్లాడడం నాగరికత కాక పోవటమేమిటసలు! అనుకుంది వసుధ.

బాగేజ్ ట్రాలీని తోసుకుంటూ బయటి లాంజ్‌లోకి వచ్చి తనను తీసుకెళ్ళ డానికి రావలసిన తన స్నేహితురాలి అల్లుడు రామానుజం వచ్చాడేమోనని చూపు అందినంతమేర కలయచూచింది వసుధ. సుధ ఉండే ఊరు చికాగోకి మూడు గంటల ప్రయాణంలో వుంది. ప్రశాంత్ అనుకోకుండా తప్పనిసరి పని తగిలి తనను తీసుకువెళ్ళడానికి రాలేకపోతున్నాడని, చికాగోలోనే ఉంటున్న రామానుజం తనను తీసుకువచ్చి దింపుతాడని సుధ ఫోన్ చేసినప్పుడు చెప్పింది. ఐదారేళ్ళ క్రితం రామానుజం మరదలి పెళ్ళిలో అతనిని చూసింది. ఇన్నేళ్ళ తర్వాత పోల్చుకోగలనో లేనోనని వసుధ అనుకుంటూ ఉండగానే రామానుజం వచ్చాడు.

"బావున్నారా ఆంటీ! ప్రయాణం బాగా బోర్ కొట్టేసిందా?" ఆప్యాయంగా పలకరించాడు రామానుజం.

"బోర్ కాదుకాని కాళ్ళే స్వాధీనంలోకి రానంటున్నాయి" నవ్వుతూ జవాబి చ్చింది వసుధ.

తను తెచ్చిన కోటును వేసుకోమని వసుధకు ఇచ్చి బాగేజ్ ట్రాలీని తీసుకుని లిఫ్ట్ ద్వారా పై అంతస్తుకు వచ్చి బయటకు వెళ్ళే కారిడార్‌లో ఆపాడు.

"ఆంటీ! మీరిక్కడే, ఆ తలుపు లోపలే నుంచోండి. నేను పార్కింగ్ ప్లేస్ నుండి కారు తెస్తాను. బయట విపరీతమైన చలిగా వుంది. మంచు కూడా కురుస్తోంది".

తన చుట్టూ ఉన్న కొత్త ప్రపంచాన్ని కుతూహలంతో చూస్తోంది వసుధ. ఎన్ని ఖండాలు, ఎన్ని దేశాలు, జాతులు, భాషలు, ఎన్నెన్ని సంస్కృతులకు చెందిన వారికలల కేంద్రమయిందీ దేశం!...కానీ.. ఈ దేశమే తనను తాను ప్రపంచాధినేతగా ప్రకటించుకుని శిరసెత్తి ప్రతిఘటించిన ప్రతి దేశపు కలల్నీ కూలదోయడం, కూలిన ఆ కలల చితాభస్మంలోంచి పుట్టుకొచ్చిన ఉగ్రవాదులు తనపైనే గురిని ఎక్కుపెట్టినప్పుడు పిచ్చెక్కిన కోతిలా గెంతి ఉగ్రవాద నిర్మూలన పేరిట దేశాల్నే స్మశానాలుగా మార్చి పీడకలల్ని మాత్రమే మిగల్చడం... వికృత ధ్వంస రచన... విచిత్ర సంస్కృతి - వసుధ మెదడులో ఒక విధమైన అలజడి, వ్యక్తపరచలేని సంచలనం.

చికాగో వీధుల్లో వెళ్తుంటే వసుధకు స్వామి వివేకానంద, చికాగాలో జరిగిన 'పార్లమెంట్ ఆఫ్ రిలిజియన్స్'లో శ్రోతల హృదయాల్ని తట్టిన ఆయన సంబోధన, సభికుల్ని మంత్రముగ్ధుల్నిచేసిన ఆయన ప్రసంగం గుర్తుకువచ్చాయి. పత్రికల ద్వారా పరిచితులైన చికాగో నివాసి, ప్రసిద్ధ చిత్రకారులు రామారావుగారు గుర్తొచ్చారు. క్రమేపీ అమెరికా రక్తసిక్త చరిత్ర, రక్తపుటేరుల్ని పారిస్తున్న వర్తమానపు జాడలు స్మృతుల దొంతర్ల అడుగుకు జారి వసుధ స్థిమితపడుతోంది.

"ఆంటీ! ఇప్పుడు మనం మా ఇంటికి వెళ్తున్నాం. మీరీపూట మాతో గడిపితే సుమతి కూడా సంతోషపడుతుంది. మా బాబునీ చూడలేదుకదా మీరు. రేపు ఉదయమే బయల్దేరి సుధ దగ్గరకు వెళ్దాం" వెంటనే సుధ దగ్గరకు వెళ్ళలేకపోవడం కొంచెం ఆశాభంగం కలిగించినా ఇంత రాత్రిపూట ఈ మంచులో డ్రైవ్ చేసి తీసుకువెళ్ళమని అడగడం భావ్యం కాదనిపించింది వసుధకు. అదీగాక సుమతి, ఆమె కొడుకుతో గడపటం తనకు ఆనందం కలిగించే విషయమే కనుక వెంటనే అంగీకరించింది.

అగ్ని పుష్పాలు దొర్లుకుపోతున్నట్లుగా ఉన్నాయి పరిగెత్తుతున్న కార్ల లైట్లు! అమెరికాలోని విశాలమైన రహదారులు, దారిని తెలిపే ఏరియా సిగ్నల్స్, భారీ భవంతులు, షాపింగ్ మాల్స్ గురించి వినే వున్నప్పటికీ ఆసక్తిగా గమనించసాగింది వసుధ. కారులోనుంచే, ఇంకా అంత దూరంలో వుండగానే రిమోట్‌తో కారు గరాజ్‌ని తెరవడం, కారు సరాసరి గరాజ్‌లోకి వెళ్ళడం సరదాగా అనిపించింది.

సుమతి కారు దగ్గరకు వచ్చి ఆప్యాయంగా వసుధ చెయ్యి పుచ్చుకుని ఇంట్లోకి తీసుకెళ్ళింది. కొత్తగా చూస్తున్న అవినాష్‌ని దగ్గరకు పిలిచి పలకరించింది

వసుధ. చలి నుంచి రక్షణకోసం వసుధ ధరించిన కోటు, బూటు, గ్లవ్స్ వగైరాల్ని విప్పి సోఫాలో స్థిమితంగా కూర్చునే సరికి రామానుజం వేడి వేడి కాఫీని కలిపి ముగ్గురికి తీసుకువచ్చాడు. కంప్యూటర్ ముందు కూర్చుని ఆడుతున్న కొడుకుని బుజ్జగించి త్వరగా అన్నం తిని నిద్రపోవడానికి ఒప్పించాడు. అవినాష్‌కి అన్నం పెట్టడానికి లేస్తున్న సుమతిని వారించి ఆంటీతో కబుర్లు చెప్పమని తనే కొడుక్కి అన్నం తినిపించాడు. గెస్ట్‌రూమ్‌లో రూమ్ హీటర్‌ని ఆన్‌చేసి వసుధ స్నానం చేయడానికి అన్నీ సిద్ధం చేసి వచ్చాడు.

"ఆంటీ! ముందు స్నానం చేసిరండి. భోజనం చేసాక కబుర్లు చెప్పుకుందాం." వసుధ క్యారీబాగ్‌ని గెస్ట్ రూమ్‌లో పెడుతూ అన్నాడు రామానుజం. తను మొహమాటపడడానికి వీల్లేని విధంగా రామానుజం చనువుగా ప్రవర్తించడం వసుధకు ఆనందం కలిగించింది.

వసుధ స్నానం చేసి వచ్చేటప్పటికి సుమతి వడియాలు వేపుతూంటే రామానుజం మైక్రోవేవ్‌లో కూరల్ని వేడిచేస్తున్నాడు. ఎయిర్ ఇండియా వారి ఆహారంతో జిహ్వ చచ్చిపోయిన వసుధకు రామానుజం, సుమతి కొసరికొసరి వడ్డించిన అసలుసిసలు తెలుగు భోజనం అమృతప్రాయంగా అనిపించింది. అంతకంటే ఎక్కువగా పదేళ్ళకు పైగా అమెరికాలో నివసిస్తున్నప్పటికీ తెలుగునాట జీవిస్తున్నవారి కంటే స్వచ్ఛమైన తెలుగును మాట్లాడడం, కొడుకుతో కూడా తెలుగులోనే మాట్లాడడం వీనులవిందు చేసింది.

భోజనమయ్యాక కబుర్లలో రామానుజం, సుమతిల ఉద్యోగాల విశేషాల్ని గురించి అడిగింది వసుధ.

"మంచి ఉద్యోగంలో స్థిరపడేదాకా పిల్లలు పుడితే సరిగ్గా చూచుకోలేమని వాయిదా వేసాం. తీరా కావాలనుకునేటప్పటికి పిల్లలు పుట్టడం కష్టమయింది. రకరకాల పరీక్షలూ, మందులూ, హార్మోన్ ఇంజక్షన్లు, వాటి సైడ్‌ఎఫెక్ట్స్, నెల నెల పిరియడ్ రాగానే ఇద్దరం డిప్రెషన్‌కి లోనయ్యేవాళ్ళం. తరువాత రెండుసార్లు గర్భం వచ్చి కూడా నిలవకపోవడం... నరకమనుభవించామనుకో పెద్దమ్మా! ఇంక బాబు కడుపున పడిన దగ్గర్నుండి పూర్తిగా బెడ్‌రెస్ట్. బాబు పుట్టాక వాడిని పెంచే వాళ్ళు లేక, బేబి సిట్టర్ దగ్గర వదలటానికి మనసొప్పక మళ్ళీ జాబ్‌లో చేరలేదు. ఉద్యోగంలో పై స్థాయికి చేరుకోవడానికి మంచి అవకాశాలొస్తున్న దశలో అసలు జాబ్‌నే మానేయవలసి వచ్చింది." బాధగా అంది సుమతి. గర్భం, ప్రసవం, పిల్లల

సంరక్షణ స్త్రీలు చదువు, వృత్తి, ఉద్యోగాల్లో ఉన్నతస్థితికి చేరకుండా ఎలా ఆటంకపరుస్తున్నాయనేది సామాన్యంగా చూస్తున్న విషయమే కనుక అంత అసహజమనిపించలేదు. గర్భం, ప్రసవం సరే 'పిల్లల సంరక్షణ' అనేది కేవలం ఆడవాళ్ల బాధ్యతేనని ఇంత అభివృద్ధి సాధించిన ఆధునిక సమాజం కూడా ధృవపరుస్తూందా లేక ఇది భారతీయ సంతతికి మాత్రమే పరిమితమయిన ప్రత్యేక పరిస్థితా? అనుకుంది వసుధ.

"ఇంతకాలం జాబ్ మానేసి ఇంట్లో ఉండడం అంత సులభం కాలేదు. 'కెరీర్' పరంగా నేను సాధించదలచుకున్న లక్ష్యం వేరు. జీవితంలో జరుగుతున్నది వేరు. విపరీతమైన సంఘర్షణ. ఇంతలో అనుకోకుండా ఫామిలీ ప్లానింగ్ మెథడ్ ఫెయిలయ్యి మళ్లీ గర్భం వచ్చింది. ఏం చెయ్యాలో పాలుపోక, ఏదో ఒకటి నిర్ణయించుకునేలోగా ఒక రోజు రామూ ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాక అకస్మాత్తుగా బ్లీడింగ్ అవటం మొదలుపెట్టింది. రామూకు, అంబులెన్స్‌కోసం హాస్పటల్‌కు ఎలా ఫోన్ చేసానో తెలియదు. అంబులెన్స్ వచ్చేసరికి స్పృహ లేకుండా రక్తపు మడుగులో పడివున్న నేను, నా మీద పడి దిక్కులేని వాడిలా నా కొడుకు ఏడుపు. అదే దృశ్యం నా కళ్లముందు పదే పదే కదిలేది." ఆ అనుభవం తాలూకు విహ్వలత సుమతి స్వరంలో ధ్వనించింది.

"ఆ రోజుల్ని తలచుకుంటే ఇప్పటికీ భయమేస్తుంది ఆంటీ! సుమతి హిస్టీరికల్‌గా అయింది. కొన్ని రోజులు ఇండియా పంపిద్దామంటే వెళ్ళొచ్చి ఆరునెల లైనా కాలేదు, వెళ్లనని మొండికేసింది."

"అమ్మని వచ్చి కొన్నాళ్ళు ఉండమనలేకపోయావా?" సుమతి వంక చూస్తూ అంది వసుధ.

"బాబు పుట్టినప్పుడు అమ్మానాన్నా వచ్చారు. ఈ వాతావరణం అమ్మకు పడలేదు. ఉన్నన్నాళ్లు ఉబ్బసంతో బాధపడింది. మళ్లీ అమ్మను కష్టపెట్టడం ఇష్టంలేక, తెలిసికూడా రాలేకపోతే ఇంకా బాధపడతారని వాళ్లకేమీ చెప్పలేదు. కాని... అయిన వాళ్ళ సేఫ్టీనెట్ లోటు బాగా అనుభవమయింది. ఆ సమయంలో రామూ నాకంతగా ఎమోషనల్ సపోర్టివ్వకపోతే ఇంత త్వరగా కోలుకోగలిగి వుండేదాన్ని కాదు." భర్త వంక చూస్తూన్న సుమతి కళ్ళల్లో కృతజ్ఞత, ప్రేమ తొణికిసలాడాయి. బంధువులు, స్నేహితుల సహాయం, సపోర్టు విలువైనవే, కాని... భార్యాభర్తలు ఒకరికొకరు మానసిక ఆసరా ఇవ్వగలిగితే, ఒకరి దుఃఖాన్ని మరొకరు

సహానుభూతితో పంచుకోగలిగితే ఎంతటి కష్టాన్నీ అవలీలగా దాటగలరని సుమతి నిరూపిస్తూంది. దురదృష్టవశాత్తు భార్యాభర్తల మధ్య అంతటి అపురూపమైన అనుబంధమెక్కడ వుంటూంది! అరుదుగా తప్ప, భార్యాభర్తల మధ్య వుంటున్నవి అధికార సంబంధాలేకాని ఆత్మీయ బంధాలు కావు కదా! చదువు, మేధస్సు, సంపాదన ఎంత ఉన్నప్పటికీ భార్యలుగా కుటుంబంలో ఆధీనులుగా లొంగివుండమనే అన్ని సమాజాలూ స్త్రీలను శాసిస్తున్నాయి. వసుధలో ఆలోచనల వలయాలు.

"ఉద్యోగానికి వెళ్ళకపోతే గడవని పరిస్థితి. వెళ్తే ఇంటికి వచ్చే వరకు సుమతి, బాబు ఎలా ఉన్నారోనని దిగులు, నేను కూడా దిగులుతో క్రుంగిపోతే సుమతి పరిస్థితి మరింత అధ్వాన్నమవుతుందేమోనని భయం. నన్ను నేను కూడదీసుకోవడానికి చాలా శ్రమపడాల్సి వచ్చింది." గడిచిపోయిన గడ్డు రోజుల నీడలు రామానుజం కళ్ళల్లో కదిలాయి. ఇందులో నాలుగో వంతు ప్రేమనీ, గౌరవాన్నీ భార్యలు పొందగలిగితే ఇంతింత హింస, అవమానమూ స్త్రీలు ఎదుర్కోవలసిన పరిస్థితి ఉండేదా!! ఆడవాళ్ళ ఆలోచనలు, అనుభూతులపట్ల, కలవరాల పట్ల ఇంత చిన్న చూపు ఉండేదా!!... అనేక రకాల అసమానతలున్న సమాజాల్లో అసమానతల తోనే పెరిగే స్త్రీ, పురుషుల మధ్య ఇంతకంటే మెరుగైన సంబంధాల్ని ఆశించడం కూడా అత్యాశేనేమో! అనుకుంది వసుధ.

"సారీ ఆంటీ! రాక రాక మీరు మా ఇంటికి వస్తే మా కష్టాల్ని, సమస్యల్ని చెప్పి మిమ్మల్ని బాధపెట్టాం."

మౌనంగా ఆలోచిస్తున్న వసుధ తెప్పరిల్లి తనకిరువైపులా కూర్చున్న సుమతి చేతినీ, రామానుజం చేతినీ ఆప్యాయంగా అందుకుంది.

"మీతో పాటు మామయ్య కూడా వస్తే బావుండేది" వసుధ స్పర్శ ప్రవహింపజేస్తున్న ఆత్మీయతను గుండెలోకి స్వీకరిస్తూ అన్నాడు రామానుజం

"ఆయన రావడం కష్టం బాబూ! రిటైర్ అవకముందు స్కూలు మాస్టరు ఉద్యోగమొక్కటే. కాని రిటైరయినాక ఊపిరి సలపని పనుల్ని పెట్టుకున్నారు. ఉద్యోగం చేస్తున్నంత కాలం 'ఉపాధ్యాయుడు కేవలం పాఠాల బోధకుడుగా మిగిలిపోకూడదు. విద్యార్థి సర్వతోముఖ వికాసానికి బాధ్యత వహించి కృషి చెయ్యాలి' అనే తత్వాన్ని మనసావాచా నమ్మి ఆచరించారు. ఇప్పుడు... మనం స్వంత ఇంటిని చక్కదిద్దుకోవటానికి, అభివృద్ధిపరచుకోవటానికి ఎంత శ్రమ

పడతామో అంతటి దీక్షతోనూ మన ఊరిని అభివృద్ధి పరచుకోవడానికి కృషి చెయ్యాలంటారు."

"అమ్మ చెప్పింది, పెదనాన్న మీ ఊరి స్కూలు రూపురేఖల్నే మార్చేసారని" అంది సుమతి.

"మేము హైస్కూల్లో చేరకముందు, స్వాతంత్ర్య వచ్చిన కొత్తలో కట్టిన మా హైస్కూలు షెడ్డులు శిథిలమైపోయాయి. మెయిన్ బిల్డింగ్ కూడా బీటలుపడి గట్టిగా వర్షం వస్తే కారిపోతూంది. మరమ్మతులు చేయటానికి నిధుల్లేక, పట్టించుకునే నాధుడు లేక పిల్లలు అవస్థలు పడుతూనే చదువుతున్నారు. ఇప్పుడు వాటిని బాగు చేయించి బిల్డింగ్‌పైన మరొక స్లాబ్ వేయించి గదులు కట్టించారు. బల్లలు, డెస్కులు, సైన్స్ లాబ్‌కి కావలసిన పరికరాలు, చక్కటి లైబ్రరీ అమర్చారు. అక్రమ ఆక్రమణల్లోవున్న స్కూలు ప్లే గ్రౌండ్‌ని విడిపించి చిన్నప్పుడు మేం ఆడుకున్నప్పటి కంటే ఎక్కువ సౌకర్యాల్ని, ఎక్కువ గేమ్స్ ఆడుకోవడానికి కావలసిన కోర్ట్స్‌ని ఏర్పాటుచేశారు. అధికారులు, ప్రజా ప్రతినిధులు, దాతలు.. అందరిచుట్టూ తిరిగి అనుమతుల్ని పొంది, నిధులు సేకరించి, అవి జాగ్రత్తగా వినియోగమయేలా చూసారు. ముందు ఆయన ప్రతిపాదనల్ని విని ఎద్దేవా చేసిన వాళ్ళూ. 'మన వల్లెక్కడవుతుంది!' అంటూ వెనక్కు లాగినవాళ్ళూ కొంత పనవడం మొదలయేసరికి నమ్మకం కలిగి కలిసొచ్చారు" వసుధ స్వరంలో భర్త కృషిపట్ల సంతోషం, సంతృప్తి, ప్రశంస.

"బావుంది ఆంటీ! మావయ్య గారి ఈ గొప్ప వ్యాపకం గురించి ఇప్పుడు మీరు చెప్పే దాకా తెలియదు" సంతోషంగా అన్నాడు రామానుజం.

"ఇప్పుడు చుట్టుప్రక్కల పది, పదిహేను గ్రామాలకు ఉపయోగపడేలాగా మండల కేంద్రమైన మా గ్రామంలో కనీసం పాతిక పడకల హాస్పిటల్‌ని కట్టించాలని సంకల్పం. భూమినీ, ఆకాశాన్నీ కదిలిస్తున్నారు. ప్రభుత్వం ద్వారా ఎంత మేరకు చేయించుకోవచ్చో తెలుసుకుంటున్నారు. మా ఊళ్ళోనూ, పక్క ఊళ్ళల్లోనూ పుట్టిపెరిగి మా హైస్కూల్లో చదువుకుని దేశంలోనూ, విదేశాల్లోనూ ఆర్థికంగా ఉన్నతస్థానంలో వున్నవాళ్ళందరినీ నిధుల కోసం కదిలించారు."

"అవసరమైన ఫండ్స్ సమకూడాయా?" ఉత్సాహంగా అడిగాడు రామానుజం.

"అంత సులభంగా వస్తాయా?! 'ఎందుకంత బలవంతం చేస్తారు, వాళ్ళేదో రుణపడివున్నట్లు?!' అంటే 'జీవితంలో పైకి వచ్చిన వాళ్ళమంతా కేవలం మన

తెలివితేటలు, ప్రతిభ, కృషి వల్లే పైకి వచ్చామనుకుంటాం. కాని, వీటికి అనేక మంది మనకు తెలిసీ, తెలియని వ్యక్తుల కృషి కూడా తోడయితేనే మనమిది సాధించగలుగుతామని పెద్దలు చెప్పే వాస్తవాల్ని ఒప్పుకోం. మనం కొంచెం అహాన్ని వదిలించుకుని ఆలోచిస్తే కుటుంబానికి, ఊరికి, సమాజానికి ఎంత రుణపడి వున్నామో అర్థమవుతుంది' అంటారాయన. ఎవరికైనా తను చెప్పేదే వేదం కదా!" చిన్నగా నవ్వింది వసుధ.

"నిజమే ఆంటీ! మన ఉన్నతికి కేవలం మనమే కారకులమనుకుంటే అంతకంటే పెద్ద మూర్ఖత్వం మరొకటుండదు. మావయ్య గారి భావాలు వింటూంటే నేను ఎమ్.ఎస్. చేయడానికి అమెరికాకు బయల్దేరేముందు మా అమ్మ చెప్పిన మాటలు గుర్తొస్తున్నాయి - 'మన కడుపుకు మనం ఎంతతిన్నా విలువేముంది? నీకు పది ముద్దలుంటే ఒక ముద్దన్నా పక్కవాడికి పెట్టు. ఆ ఒక్కముద్దకే విలువెక్కువని మరచిపోకు నాన్నా!' అని చెప్పింది. అది విని నాకు నోటమాట రాలేదు. ఉమ్మడి కుటుంబంలో నాన్నగారి నీడలో నిశ్శబ్దంగా పనిచేసుకుపోవటమే తప్ప తన ఇష్టాయిష్టాల్ని ఎన్నడూ వ్యక్తపరచని అమ్మ, 'అమ్మ కేమీ తెలియదు. ఒట్టి అమాయకురాలు' అని మేమంతా పెద్దగా లెక్కచేయని అమ్మ నోటివెంట వచ్చిన మాటలు ఆమె గురించి నా అవగాహనను తారుమారు చేసాయి..." భావోద్వేగంతో చలించింది రామానుజం స్వరం. అమ్మల తెలివి, భావాల వ్యక్తీకరణను అణచివేస్తున్న శక్తుల ప్రాబల్యం గురించి ఆలోచిస్తోంది వసుధ.

"పెద్దమ్మా! మాటల్లో పడి మరచిపోయాను. సుధకి ఫోన్ చేసి మాట్లాడు" సుమతి కార్డ్‌లెస్ ఫోన్‌ని వసుధ చేతిలో పెట్టింది.

"మామయ్యగారికి కూడా ఫోన్‌చేసి మీరు క్షేమంగా చేరినట్లు చెప్పండి ఆంటీ!" సుధతో మాట్లాడాక వసుధ అవసరం లేదని వారిస్తున్నా వినకుండా ఫోన్ నంబర్ తెలుసుకుని డయల్ చేసి ఇచ్చాడు రామానుజం.

"నేను ఫోన్ చేస్తే ఏం బావుంటుంది?... సరేలెండి.. అలాగేలెండి.. అలాగే నన్నాగా... చేస్తాను. వుంటాను" అయిష్టంగా అంగీకారం తెలుపుతూ ఫోన్ పెట్టేసింది వసుధ.

"ఏంటి పెద్దమ్మా? ఏమంటున్నారు పెదనాన్న??"

"మీ పెదనాన్న చిన్ననాటి స్నేహితుడు, క్లాస్‌మేట్ ఇక్కడ బోస్టన్‌లో

కార్డియాలజిస్ట్, మల్టీమిలియనీర్. డా॥ శ్రీనివాస్‌కి స్వంత విమానం వుందని, కొన్ని దీవుల్ని కొన్నాడని, ఆయన ఇల్లు ఇంద్రభవనంలా రంగరంగవైభోగంగా వుంటుందని, ఆయన ఇంటి గోడలకు, షాండిలియర్స్‌కు, సింకులకు బంగారుపూత పూసి వుంటుందని, ఇంటి చుట్టూ కొన్ని ఎకరాల ఆహ్లాదకరమైన తోట, పడవల్లాంటి కార్లు... ఇలా ఆయన సంపద గురించి కథలుకథలుగా చెప్పుకుంటారు మా ఊళ్ళో. ఆయన మా ఊరి వాడయినందుకు గర్విస్తారు మా ఊళ్ళో కొంతమంది.'' ఇలాంటి వైభవాలన్నీ పరిచితమే కనుక సుమతికీ, రామానుజానికీ వసుధ చెప్పింది ఆశ్చర్యం కలిగించలేదు. అంతటి శ్రీమంతుడు బహుశా పెద్ద మొత్తమే విరాళంగా ఇచ్చి వుంటాడు అనుకున్నాడు రామానుజం.

"డా. శ్రీనివాస్‌ని స్కూల్ కోసం విరాళమడిగితే ఇస్తాను ఇస్తాను అన్నారుగాని చివరకు ఇవ్వలేదు. ఏదో ఇబ్బంది చెప్పి దాటేసారు. ఈసారి హాస్పటల్‌కన్నా ఇవ్వమని క్రితం సారి ఆయన ఇండియా వచ్చినప్పుడు ఆయన బందరులో వున్నారని తెలిసి పనిగట్టుకుని వెళ్ళి మరీ అడిగొచ్చారు. ఇప్పుడాయన ఫోన్ నంబర్స్‌ని నా ఫోన్ పుస్తకంలో రాసారట, చూసి ఆయనకు ఫోన్ చేసి గుర్తుచేయమంటున్నారు. నేను అడిగితే ఏం బావుంటుంది చెప్పమ్మా!''

"ఫోన్ చెయ్యి పెద్దమ్మా ! ఏం ఫరవాలేదు''

"తప్పేంవుంది ఆంటీ! ఒకసారి ఫోన్‌చేసి గుర్తుచెయ్యండి. అక్కడ వాగ్దానం చేసినా ఇక్కడకు వచ్చాక తమ పనుల్లో పడి మరచిపోవచ్చు. ఏదీ నంబర్ వెతకండి. ఇప్పుడే చేద్దాం'' నంబర్ తీసుకుని డయల్ చేసి ఫోన్‌ని వసుధకి ఇచ్చాడు రామానుజం. ఇంతలో సెల్‌లో తనకి కాల్ వస్తే కొంచెం అవతలికి వెళ్ళి మాట్లాడుతున్నాడతను. డా. శ్రీనివాస్‌తో మాట్లాడి నిరుత్సాహంగా ఫోన్ పెట్టేసింది వసుధ. ఫ్రిజ్‌లోని ఫ్రూట్‌సలాడ్ తీసి కప్పుల్లో పెట్టి తీసుకొచ్చింది సుమతి.

"ఈయన కూడా పెదనాన్నలాగానే పెద్దమ్మా! ఎప్పుడూ వాళ్ళూరి ధ్యాసే'' అంది సుమతి.

"పట్నంలో పుట్టి పెరిగినదానివి మరి 'ఊరి ధ్యాస' కొంచెం విచిత్రంగానే కనిపిస్తుంది నీకు'' పరిహాసం చేసింది వసుధ.

"ఫిర్యాదుగా చెప్పటం లేదు పెద్దమ్మా! నాకూ ఇష్టమే... తను ఇండియా వెళ్ళినప్పుడల్లా ఊరికి ఏదో ఒక సహాయం చేసి రావాలని తాపత్రయపడతారు. అందుకోసం తన అవసరాల్ని త్యాగం చేసి పొదుపుచేస్తారు. మొన్నటిసారి ఊరికి

వెళ్లినప్పుడు..." సెల్‌ని ఆపి వచ్చిన రామానుజం అందుకున్నాడు.

"అంత పెద్ద విశేషమేమీ లేదు ఆంటీ! ఏదో ఒకటి చెయ్యాలనే తపన. కాని... చెయ్యడమెంత కష్టమో అనుభవమే. అంతకుముందు మా ఊరి లైబ్రరీకి పుస్తకాలు కొనివ్వటం, కొంతమంది పేద విద్యార్థుల చదువుకు సహాయపడడం, మంచినీటి చెరువుకు పూడిక తీయించటానికి కొంత డబ్బు సర్దటం... అలాంటి చిన్నచిన్న సహాయాలే, వ్యక్తులుగా మనం చెయ్యగలిగేది చాలా స్వల్పమే. కాని ఆ స్వల్పమే మంచి సంకల్పంతో చేస్తే ఎంతో కొంత పాజిటివ్ ప్రభావంతో కొంత మందికైనా ఉపయోగపడుతుంది. అందుచేత 'నా ఒక్కరివల్లా ఏమవుతుంది?' అంటూ ఏమీ చెయ్యకుండా చేతులు కట్టుకు కూర్చోవడం పొరపాటని నా అభిప్రాయం. మరి నా అభిప్రాయం తప్పో, రైటో!"

"తప్పని ఎవరంటారు? ఒకవేళ అన్నా మీరూరుకుంటారా! వాళ్ళతో యుద్ధం చెయ్యరూ!!" భర్తను హాస్యం పట్టిస్తూ అంది సుమతి.

"క్రితంసారి ఇండియా వచ్చేముందు ఏదన్నా కొంచెం పెద్ద ప్రాజెక్ట్‌ని, పదిమందికీ పనికొచ్చేదాన్ని చెయ్యాలనుకున్నప్పుడు నాకు గుర్తుకువచ్చింది మా ఊరి హైస్కూల్లో నాతో పాటు చదువుకున్న ఆడపిల్లలు" రామానుజం వంక ఆశ్చర్యంగా చూసింది వసుధ. తన ధోరణిలో తను చెప్పుకుపోతున్నాడతను.

"వాళ్ళంతా ఊరికి ఒక చివరన ఉన్న స్కూలుకు వచ్చాక ఇంటికి వెళ్ళేలోగా బాత్రూమ్ అవసరమొస్తే ఎలా? అన్న ప్రశ్న నన్ను చాలా బాధించేది"

స్కూల్ టీచర్‌గా పనిచేస్తున్న వసుధకు స్కూలులో ఆడపిల్లలతోపాటు, ఉపాధ్యాయినుల బాధాకరమైన అనుభవాలు పరిచితమే. స్కూల్స్‌లోనే కాదు, అనేక ఆఫీసుల్లోనూ, ఇతర పనిచేసే ప్రదేశాల్లోనూ మహిళా ఉద్యోగులు టాయిలెట్ సౌకర్యం లేక, ఒకవేళ ఒకచోటా, అరచోటా ఉన్నా మగవాళ్ళ ముందునుండి, వాళ్ళ చూపుల్ని ఎదుర్కొంటూ వెళ్ళలేక వారెంత హింసపడతారో, ఎంత అవమానపడతారో ముఖ్యంగా పీరియడ్స్ టైమ్‌లో ఎంత ఒత్తిడికి, భయానికి, సిగ్గుకు లోనవుతారో, మూత్రవ్యవస్థ, జననాంగ వ్యవస్థల ఇన్ఫెక్షన్స్‌కి ఎలా గురవుతారో ఎవరు అర్థం చేసుకుంటారు? మహిళలకు సంబంధించిన ఇంత ముఖ్యమైన అంశం విదేశంలో ఉన్న ఈ యువకుడి హృదయాన్ని కలవర పరచడం ఎంత ఆశ్చర్యం! అనుకుంది వసుధ.

"అప్పుడు చిన్నతనం. ఏమీ చెయ్యలేనితనం. ఆడపిల్లల్ని ఆ విషయంలో

కూడా హేళనచేసి ఏడిపించే మగపిల్లల్ని వారించలేని చేతకానితనం" అతని గొంతులోని వేదన, నిజాయితీ వసుధను ఉద్వేగపరుస్తున్నాయి. ఈనాటి యువతీ యువకులు తమ సుఖసంతోషాల గురించి, తమ అభివృద్ధి గురించే తాపత్రయ పడతారు తప్ప పక్కవారి గురించి, చుట్టూ ఉన్న సమాజం గురించి బొత్తిగా పట్టించుకోరు అనే సామాన్యీకరణ తప్పు. బ్రతుకులోని రాక్షసపోటీ కొంత వారినలా మారుస్తోందేమో కాని ఆదర్శాలూ, కలలు యువత సజీవ లక్షణం, ప్రాథమిక స్వభావం అనే తన వాదనను బలపరుస్తున్నాడితను.

"వాళ్ల స్కూల్లో ఆడపిల్లల కోసం ప్రత్యేకంగా మరుగు ఉండేలా మూడు టాయిలెట్స్‌ని కట్టించి, పైపులు, మోటారు వేయించారు. టాయిలెట్స్‌ని శుభ్రంగా ఉంచేందుకు, మోటార్‌ని, పైపుల్ని కండిషన్లో ఉంచేందుకు ఏర్పాటుచేసి వచ్చారు." సుమతి మాటలు వింటున్న వసుధకు అంతకుముందు తనతో మాట్లాడిన డా. శ్రీనివాస్ చెప్పింది గుర్తుకొచ్చింది. హాస్పటల్ నిర్మాణానికి తను వాగ్దానం చేసిన రెండు లక్షలు ఇవ్వడానికి తన భార్య ఒప్పుకోవడం లేదని, వెంకటేశ్వరాలయం రిపేరు నిమిత్తం మాత్రం ఇరవై వేలివ్వమంటూందని చెప్పాడు. వరకట్న బేరాలకు, కట్నకానుకల కోసం కోడళ్లని వేధించటానికే కాక ఇలాంటి సాకుల్తో వాగ్దానాల్ని పక్కనపెట్టి తప్పించుకోవటానికి కూడా భార్యలు ఉపయోగ పడతారన్నమాట! అనుకుంది వసుధ.

"మా ఊర్లో నా ఫ్రెండ్స్ కొంతమంది కూడా సహాయపడ్డారు. జన్మభూమి నిధుల్నించి కొంత డబ్బును మాచింగ్‌గా తేగలిగాం. ఊరి రాజకీయాల్తో కొంతమంది అడ్డుపుల్లలేయడానికి ప్రయత్నించినా తట్టుకుని పూర్తిచేయగలిగామంటే అది పదిమంది నిలబడడం వల్లే సాధ్యమయింది" రామానుజం కళ్ళల్లోని వెలుగు గదినిండా పరుచుకున్నట్లనిపించింది వసుధకు.

"వేల మిలియన్ల డాలర్ల అప్పుతో రూపొందిస్తున్న అభివృద్ధి ప్రణాళికల్లో ఆడవాళ్ళకు చోటులేకపోవడం, వారి గౌరవం, హుందాతనానికి సంబంధించిన ప్రాథమిక అవసరాల్ని తీర్చగల కార్యక్రమాల ఊసేలేకపోవడం, ఒకవేళ ఉన్నా వాటి దృష్టి ఓట్లు, ఎన్నికల మీద మాత్రమే ఉండడం... ఎంత బాధాకరం!" వసుధ కనురెప్పలు అస్థిమితంగా కదిలాయి.

"మా మండలంలోని చాలా స్కూల్స్‌లో మా స్కూల్లో ఉన్న పరిస్థితే. కనీసం ఆ స్కూల్స్ అన్నిటిలో, ఆ తరువాత పక్క మండలాల్లోని స్కూల్స్‌లో ఇలాంటి

ఏర్పాటు చెయ్యాలని నా కల అంటీ! అనేక కలల్తో ఈ దేశానికి వచ్చి స్థిరపడిన నా ఫ్రెండ్స్‌ని, మా జిల్లాలోనూ, పక్క జిల్లాల్లోనూ మూలాలు ఉన్నవాళ్లని నా కలను పంచుకుని చేయూతనివ్వమని పోరుపెడుతున్నారు." రామానుజం ఆలోచనల్లోని మానవీయ స్పర్శతో ఉత్తేజితురాలవుతున్న వసుధ దృష్టి టి.వి. మీద చక్కని ఫ్రేమ్‌లో నిలిపిన స్వామి వివేకానంద చిత్రం, చిత్రం క్రింద రాసి ఉన్న వాక్యాల మీద పడింది.

"మీ హృదయాలను ప్రపంచమంత విస్తృతంగా చేసుకోండి. అపుడు మహాశక్తి మీ వెనుక ఉంటుంది. ఇతరుల కోసం చేసే అతి స్వల్పకార్యం కూడా మీలోని శక్తిని మేల్కొల్పుతుంది. ఇతరుల కోసం ఏ కొద్దిపాటి మంచి పనిచేసినా మీలో సింహానికున్నంత శక్తి - మీరు భరించలేనంత శక్తి ఉద్భవిస్తుంది. మీరు ఆశ్చర్యచకితులవుతారు.

-స్వామి వివేకానంద"

వసుధ హృదయంలో ఆనందపు ఊటలు.

'వార్త' -2003.